

REDAKCIJAS SLEJA

Viktora Ivanova foto

Latvijas Dabas fonds, viena no vecākajām dabas aizsardzības nevalstiskajām organizācijām Latvijā, šogad atzīmē savas darbības 25 gadu jubileju. Esam gandarīti sadarbībā ar "Latvijas Avīzi" jums, cienījamie lasītāji, piedāvāt pirmo no trim iecerētajiem ielikumiem – Dabas Daudzveidības Avīzi.

Daba mums sevi atdod bez maksas. Katra ekosistēma ir vienots veselums, kur katra savvaļas suga ir vērtīga un saudzējama. Bez dabas vērtībām mums nebūtu ne skābekļa elpošanai, ne tīra ūdens, ne citu lietu un procesu, no kuriem ikdienā esam atkarīgi. Saprātīgs kompromiss starp mūsu ikdienas ekonomiskajām interesēm un dabas vērtību aizsardzību ir vienīgais ceļš, kā nepazaudēt un saglabāt nākamajām paaudzēm mūsu dabas daudzveidību, kas nozīmīga arī paša cilvēka harmoniskai eksistenci.

Kas ir tās lietas, ko varam katrs ikdienā darīt dabas aizsardzības labā? Sāksim ar ieklausīšanos, ieskatīšanos un aizdomāšanos. Ar vienkāršu, cilvēcisku prieku par pirmo pavasara ziedu, kukaini vai putnu. Ar atbildību par saviem ikdienas lēmumiem un izvēlēm.

Tiekamies dabā!

Latvijas Dabas fonds

DABAS VĒROŠANA

Ziņo par dabas novērojumiem!

NORA RUSTANOVIČA

Latvijas Dabas fonds

DABAS DATI

Daba mostas, un ir prieks par katru redzēto gājputnu, tauriņu un uzziēdēju puķi. Ja tevi interesē tas, ko esi dabā novērojis pats vai ko novērojuši citi, pievienojies dabas novērojumu portālam *Dabasdati.lv*.

Kopš 2008. gada portālā ziņoti 103 705 novērojumi un pievienotas 74 219 fotogrāfijas. Visvairāk ziņots par putniem – 67%, kukaiņiem – 21%, augiem un zīdītājiem – 4%. 20% no visiem ziņotajiem novērojumiem ir par īpaši aizsargājamām sugām. Visvairāk ziņojumi saņemti

par balto stārķi – putnu, ko Latvijā pazīst gan liels, gan mazs. Katrs novērojums ir vērtīgs, jo dabas pētnieki iegūtos datus par sugām izmanto sugu izpētes un aizsardzības nolūkos. Portālā vairākkārt ir ziņots gan par jaunām sugām Latvijā, gan arī iegūtas ziņas par retu sugu dzīvesvietām.

Par novērotajām sugām tagad var ziņot arī tieši no novērojuma vietas, izmantojot mobilo lietotni *Dabasdati*.

bilajās ierīcēs redzamas arī *m.lmt.lv*. Ziedot tiešraides kameru projektam iespējams arī piecos "Galactico" tirdzniecības centros Rīgā un lidostā "Rīga". Tiešraides kameru uzstādīšanu finansiāli atbalsta arī uzņēmums "LatRosTrans".

ILZE SALNA,
Latvijas Dabas fonds

Latvijas Dabas fonds ceturto gadu dabas novērojumu portālā *Dabasdati.lv* piedāvā ar interneta tiešraides kameras palīdzību sekot līdzi jūras ērgļu dzīvei. Mūsu pieredze liecina, ka iemīlēt un – dabas aizsardzības gadījumā – arī pasargāt mēs esam gatavi to, ko iepazīstam. Interneta kameru tiešraide: <http://dabasdati.lv/lv/kameras2015>. Tiešraides jebkurā laikā un vietā mo-

DABAS VIEDOKLIS

Eiropas vides organizācijas norūpējušās par dabas daudzveidības saglabāšanu

Jaunā Eiropas Komisija uzsākusi ES Putnu un Biotopu direktīvu atbilstības pārbaudi jeb tā saukto *fitnes check*. Šim procesam visā Eiropā seko līdzīgi arī vides nevalstiskās organizācijas, uzskatot: centieni pārskatīt direktīvas būtiski apdraudēs Eiropas bioloģisko daudzveidību, var uz daudziem gadiem sagraut dabas aizsardzības sistēmu un radīt neskaidrības ekonomiskajā attīstībā. Kopīgu paziņojumu par to sagatavojis un izplatījis Eiropas Vides birojs (EEB), organizācija *BirdLife Europe*, Pasaules Dabas fonda Eiropas nodaļa un organizācija *Friends of the Earth Europe*.

INGA RAČINSKA,
Eiropas Vides biroja viceprezidente,
LDF Padomes locekle

Zinātniskie pētījumi liecina par ES dabas aizsardzības likumdošanas efektivitāti. Tās nodrošinājušas jūtamu stāvokļa uzlabojumu direktīvu aizsargātajām sugām un būtiski stimulējušas dabas aizsardzību Eiropas Savienības dalībvalstīs. Daudzviet savās agrākajās dzīvesvietās varējušas atgriezties, piemēram, dzērves, griezies un jūras ērgļi. Tieši pateicoties Eiropas Putnu un Biotopu direktīvām, Eiropā atjaunotas dabiskās plāvas un citas dzīvotnes, kas nozīmīgas neskaitāmām augu un dzīvnieku sugām un gadu tūkstošiem bijušas Eiropas vēsturiskās kultūrainavas daļa.

Tāpat svarīgs dabas daudzveidības aizsardzības faktors, ko nodrošina vienota Eiropas likumdošana, ir **pārrobežu dabas aizsardzība**. Valstu robežas pastāv mums, cilvēkiem, bet daba tās nepazīst. Mūsu gājputni, par kuru nekontrolētu medīšanu, piemēram, Vidusjūras reģionā, agrāk dzirdējām tik daudz stindzi-

nošu stāstu, tagad ir stingri ierobežota un tiek atbilstoši kontrolēta.

Nereti dabas aizsardzības sistēmai tiek pārmests, ka tās prasību dēļ cilvēkiem tiek liegts nodarboties ar uzņēmējdarbību. Tomēr patiesība izrādās cita – daudzpusīgs pētījums, ko iniciējusi Apvienotās Karalistes valdība, skaidri parāda, ka **dabas aizsardzības direktīvas neierobežo uzņēmējdarbību**, bet vairākumā gadījumu to ieviešana pieļauj infrastruktūras attīstīšanu, jaunu produktu radīšanu, vienlaikus nodrošinot augstu dabas aizsardzības līmeņa saglabāšanu. Ja esošā aizsargājamo teritoriju kārtība tiks mainīta, piemēram, grozot direktīvu pielikumus, tas var izraisīt ilgas un smagas diskusijas un domstarpības, kas uz vairākiem gadiem apturēs ne tikai dabas aizsardzības interešu ieviešanu, bet arī svarīgu attīstības plānošanu.

Aprēķini liecina, ka vairāk nekā 27 000 Eiropas aizsargājamo teritoriju ekosistēmu pakalpojumu – tīra gaisa, attīrīta ūdens, auglīgu augšņu, tūrisma attīstības un veselības saglabāšanas veidā – sniedz iedzīvotājiem ieguvumu vairāk nekā 300 miljardu eiro apmērā gadā. Lai to nodrošinātu, Eiropas Savienībai būtu jāiegulda aptuveni 50 reizes mazāk – sešus miljardus eiro pilnīga *Natura 2000* vietu tīkla izveidei un efektīvai apsaimniekošanai. Uzņēmējdarbībā piecdesmitkārtīgu ieguldījuma atmaksāšanos gada laikā dē-

vētu par izcilu izdevumu un ieņēmumu attiecību.

Tāpat direktīvas palīdz **nodrošināt vienādus konkurences noteikumus uzņēmējdarbībai**, ieviešot vienotus dabas aizsardzības standartus un procedūras Eiropas Savienības iekšējā tirgū. Ja Eiropas Komisijas iecere par dabas aizsardzības direktīvu pārskatīšanu īstenošies, tas var gan izraisīt nevienlīdzīgu konkurences apstākļus un papildu slogu uzņēmējiem, gan arī visdrīzāk samazinās aizsardzības līmeni mūsu dabas vērtībām vai vismaz radīs sajukumu šajā nozarē. **Dabas aizsardzības direktīvas ir Eiropas vides un ekonomikas politikas ietvara pamat elements, to atzīnušas gan dalībvalstis, gan Eiropas Parlaments.** Direktīvas un to ietvaros radītais īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais tīkls *Natura 2000* ir instruments, ar kuru esam apņēmušies sniegt savu ieguldījumu ne tikai Eiropas, bet visas pasaules dabas daudzveidības saglabāšanā. Arī Eiropas iedzīvotāji gaida no ES rīcību dabas aizsardzībai: 88% ES iedzīvotāju uzskata dabas daudzveidības izsūšanu ir nopietna problēma. Rīcība ES līmenī ir svarīga, lai saglabātu kopīgos dabas resursus un nodrošinātu vienotu rīcību to aizsardzībai visā Eiropas Savienībā. Turklāt uzņēmumiem visā ES iekšējā tirgū attiecas vieni un tie paši dabas aizsardzības juridiskie standarti, nodrošinot, ka uzņēmumi, kas darbojas dažādās ES dalībvalstīs,

strādā kopējā un paredzamā ietvarā.

Diemžēl **dabas stāvoklis saglabājas kritisks visā Eiropas Savienībā, tajā skaitā, Latvijā.** 2014. gadā publicētie ziņojumi par apdraudēto sugu un dzīvotņu stāvokli parāda, ka mums joprojām daudz jādarā, lai apturētu dabas daudzveidības samazināšanos. Lai arī dažbrīd ir gūti panākumi, galvenokārt pateicoties pašām direktīvām, daudzu dzīvotņu un sugu stāvoklis turpina pasliktināties, bet nesekmīgie centieni apturēt bioloģiskās daudzveidības izsūšanu galvenokārt saistīti nevis ar spēkā esošo direktīvu nepilnībām, bet gan ar vāju likumdošanas ieviešanu un naudas trūkumu.

Vides organizācijas ir pārliecinātas – ja izvērtējums būs objektīvs, godīgs, patiesi caurredzams un balstīts uz pierādījumiem, mēs ieraudzīsim, ka pašreizējās Eiropas Savienības dabas aizsardzības direktīvas ir efektīvas un nepieciešamas, lai aizsargātu Eiropas dabas daudzveidību un cīnītos ar tās izsūšanu, tāpat atbilst tam mērķim, kāpēc vispār tika pieņemtas. Lai nodrošinātu caurredzamību un pierādījumus balstītus argumentus, direktīvu atbilstības pārbaudē jāiesaista visas ieinteresētās puses. Tāpēc Eiropas vides nevalstiskās organizācijas uzmanīgi sekos Eiropas Komisijas darbam un konstruktīvi sadarbosies ar to, sniedzot profesionālus ekspertu ieteikumus direktīvu atbilstības pārbaudes laikā.

PUTNU DIENAS 2015

Putnu dienas un Torņu cīņas

AGNIS BUŠS,
Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Latvijas Ornitoloģijas biedrība 30 gadu jubilejas ietvaros pavasarī aicina ikvienu piedalīties dažādos pasākumos:

•18. un 19. aprīlī notiks Putnu dienas – dažādās

Latvijas vietās ikvienam interesentam ir iespēja piedalīties kādā no 25 bezmaksas pasākumiem sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi un Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu. Vairāk: www.lob.lv.

•16. un 17. maijā notiks putnu vērošanas sacensī-

bas "Torņu cīņas 2015", kuru laikā pieredzējušas un iesācēju putnu vērotāju komandas pavadīs 4–24 stundas, cenšoties reģistrēt pēc iespējas vairāk putnu sugu. Torņus ir iespējams apmeklēt arī ikvienam interesentam. Pieteikšanās un vairāk informācijas: <http://putnidaba.lv/tornu-cinas/>

Ruslana Matroža foto

DABAS VĒRTĪBU APSAIMNIEKOŠANA

Gada dzīvotne 2015 – BIOLOĢISKI VĒRTĪGIE ZĀLĀJI

Latvijas Dabas fonds (LDF) šogad iedibinājis jaunu tradīciju – līdzās citiem dabas gada simboliem, ko nosauc biologu profesionālās organizācijas, šogad LDF nominē vēl vienu gada simbolu – Gada dzīvotne. 2015. gadā par Gada dzīvotni nosaukti bioloģiski vērtīgie zālāji.

VALDA BARONINA,
Latvijas Dabas fonds

Jēdziens "bioloģiski vērtīgs zālājs" radies pirms vairāk nekā 10 gadiem, apzīmējot zālājus, kam ir īpaša nozīme dabas daudzveidības saglabāšanā. Par bioloģiski vērtīgiem atzīstami tādi zālāji, kuru sugu

sastāvs veidojies galvenokārt dabisku procesu gaitā un kuri ilgstoši apsaimniekoti vienā veidā – pļaujot vai noganot. Dabiskās pļavas un ganības var pazīt pēc to bagātīgā augu sugu skaita un jo īpaši pēc specifiskām sugām, tā sauktajām indikatoraugiem. To klāt-

būtne tieši norāda uz zālāju dabiskumu un ilgstošām dabai draudzīgām apsaimniekošanas metodēm.

Bioloģiski vērtīgo jeb dabisko zālāju dabas daudzveidības nozīme ir ļoti liela: gandrīz puse no aizsargājām augu sugām un arī lielākā daļa no ārstniecības augiem atrodama tieši šādos zālajos. Nozīmīga ir arī dabisko zālāju loma daudzu putnu sugu dzīvē, kā arī kultūrainavas saglabāšanā.

20. gadsimta 30. gados dabiskie zālāji aizņēma aptuveni 30 procentus Lat-

vijas teritorijas. Šobrīd šis skaitlis sarucis līdz nepilnam vienam procentam. Būtisko samazinājumu izraisījuši vērīnīgi meliorācijas darbi, dabisko zālāju uzāršana vai aizaudzēšana ar mežu, vai vienkārši neapsaimniekošana. Tas nozīmē, ka zālāji var pastāvēt tikai tad, ja tie tiek apsaimniekoti, – tie ir tieši atkarīgi no cilvēku saimnieciskās darbības.

Uzrot sugām bagātu, bioloģiski vērtīgu zālāju, jāreķinās, ka savu sākotnējo vērtību tas atgūs tikai pēc vairākiem gadu desmitiem.

Nozīmīga ir arī dabisko zālāju loma daudzu putnu sugu dzīvē, kā arī kultūrainavas saglabāšanā. Bioloģiski vērtīgos zālajos atrodama gandrīz puse aizsargājamo augu sugu un lielākā daļa ārstniecības augu.

20. gadsimta 30. gados dabiskie zālāji aizņēma aptuveni 30 procentus Latvijas teritorijas. Šobrīd šis skaitlis sarucis līdz nepilnam vienam procentam.

Latvijā par aizsargājām atzītas 10 zālāju dzīvotnes – bioloģiski vērtīgi zālāji, par kuru apsaimniekošanu lauksaimnieki var pretendēt uz atbalsta maksājumiem.

Piesakiet pārbaudei bioloģiski vērtīgus zālājus

Nākamajā gadā Latvijā tiks uzsākta un līdz 2019. gada rudenim turpināsies aizsargājamo dzīvotņu kartēšana – eksperti dosies dabā un inventarizēs mežus, purvus, atsegumus, ūdeņus un zālājus. Lai obligāti apmekljamās platībās iekļautu zālājus, kuru atbilstība bioloģiski vērtīga zālāja statusam līdz šim nekad nav pārbaudīta, Dabas aizsardzības pārvalde aicina zemju īpašniekus pieteikt šādus zālājus pārbaudei. Zemju īpašnieki savus pieteikumus DAP var sūtīt līdz 15. maijam.

SOLVITA RŪSIŅA,
zālāju eksperte

ANITA NAMATĒVA,
vecākā eksperte
Dabas aizsardzības pārvalde

Kartēšanai Latvija būs sadalīta 12,5 x 12,5 km lielos kvadrātos, katrā kvadrātā eksperts obligāti apmeklēs tos zālājus, kuri ir noteikti kā bioloģiski vērtīgie zālāji līdz 2013. gadam (2013. un 2014. gadā pārbaudītie zālāji netiks apmeklēti). Pārējās zālāju platības eksperts apmeklēs izlases veidā, ņemot vērā zālāja novietojumu reljefā un ja pēc dažādu kartogrāfisko materiālu analīzes pastāvēs liela varbūtība,

ka zālājs varētu būt bioloģiski vērtīgs.

Zālāju īpašnieki tiek aicināti pieteikt kartēšanai tikai tādu zālāju, kuri pēc īpašnieka domām atbilst vismaz vienai no turpmāk uzskaitītajām pazīmēm:

- zālājs izmantots ekstensīvi kā pļava vai ganība un nav uzarts vismaz 30 – 40 gadus, ticis pļauts ar siena novākšanu un/vai ganīts, nav katru gadu lietoti minerālmēsli ar slāpekļa devu, kas lielāka par 50 kg/ha;
- zālāja zelmeni veido liels skaits dažādu savvaļas ziedaugu sugu un tajā nedominē viena vai vairākas

Bioloģiski vērtīgu zālāju indikatoraugu sarakstu un attēlus atradīsiet Latvijas Dabas fonda mājas lapā www.ldf.lv Publikāciju sadaļā, brošūrā "Bioloģiski vērtīgo zālāju indikatoraugu noteicējs "Iepazīsimies. Pļava."

Pļavas, kur dominē ložņu vārpata, pļavas timotiņš, dziedniecības pienene, lielā nātre vai suņuburkšķis, visticamāk, nav bioloģiski vērtīgi zālāji.

no uzskaitītajām sugām: ložņu vārpata, dziedniecības pienene, pļavas timotiņš, parastā kamolzāle, lielā nātre, podagras gārša, meža suņuburkšķis, daudzgadīgā airene;

• visā zālāja platībā bieži sastopamas vismaz piecas dabisko zālāju indikatoraugus. Pazīstamākās no tām ir gaiļbiksīte, dzirkstelīte jeb savvaļas nelķīte, parastais vizulis jeb blusiņsmilga, Eiropas saulpurene, ziepenīte, spradzene, vidējā ceļteka u. c.

Pārbaudes netiks veiktas zālajos, kas bija pieteikti BVZ noteikšanai 2013.

gadā, bet netika atzīti par bioloģiski vērtīgiem.

Pilna informācija, pieteikuma anketa un paraugs pievienojamai kartei atrodami Dabas aizsardzības pārvaldes mājas lapā http://www.daba.gov.lv/public/lat/aktualitates/bvz_parbaude/.

Apsēkošanas rezultāti tiks apkopoti un paziņoti pakāpeniski atbilstoši paveiktajiem darbiem 2016., 2017. un 2018. gadā. Informāciju par lauku bloku kartēs iezīmētajiem bioloģiski vērtīgajiem zālājiem varēs iegūt Lauku atbalsta ienesta (LAD) reģionālajās pārvaldēs un dabas datu pārvaldības sistēmā "Ozols".

Bioloģiski vērtīgs zālājs Gaujas ielejā. Baltiem ziediem zied dabisko zālāju indikatorauga lielziedu vīgrīze (parastā vīgrīze ir cita suga, kas sastopama mitrās pļavās).

Gaiļbiksīte un dzirkstelīte ir dabisko pļavu indikatoraugi.

KONKURSS

Gada lauksaimnieks Baltijas jūras reģionā 2015

JĀNIS ROZĪTIS,
Pasaules Dabas fonds

Pasaules Dabas fonds sadarbībā ar Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru aicina lauksaimniekus līdz 17. aprīlim pieteikties konkursam „Gada lauksaimnieks Baltijas jūras reģionā 2015”, lai pārstāvētu Latviju starptautiskajās Baltijas jūras reģio-

na valstīm un pretendētu uz naudas balvu – 10 000 eiro. Konkurss ir starptautisks un tiek rīkots visās Baltijas jūras piekrastes valstīs. Lai piedalītos konkursā, pretendentiem līdz 17. aprīlim ir jāaizpilda pieteikuma anketa, kas lejupielādējama Pasaules Dabas fonda mājas lapā www.pdf.lv

EKOENERĢIJA

Latvijā pieejama sertificēta EKOenerģija

EKOenerģija

Latvijas māsaimniecībām kopš gada sākuma ir iespēja dzīvot dabai draudzīgāk, izvēloties sertificētu EKOenerģiju. Šis starptautiski atzītais videi draudzīgas elektroenerģijas marķējums liecina par jūsu patērētās enerģijas atbilstību noteiktiem kritērijiem un nodrošina informāciju par lietotās enerģijas izcelsmi un ražošanas veidu.

ILZE SALNA,
Latvijas Dabas fonds

Nav noslēpums, ka enerģijas ražošana atstāj būtisku ietekmi uz vidi. Diemžēl ne vienmēr, pat ražojot enerģiju no atjaunīgiem resursiem, mēs varam droši apgalvot, ka tā nenodara kaitējumu dabai.

Tāpēc Eiropas vides nevalstiskās organizācijas iz-

strādājušas īpašus ilgtspējības kritērijus šādas elektroenerģijas novērtēšanai. Ja tie tiek izpildīti, tad saražotā elektroenerģija var saņemt EKOenerģijas marķējumu, savukārt patērētājs, to izvēloties, zina, ka vienlaikus ir parūpējies arī par apkārtni un vidi un viņa ikdienas izvēle palīdz mazināt klimata pārmaiņas pasaulē, turklāt tas

nenotiek uz dabas aizsardzības un ekosistēmu rēķina.

Papildus tam, izvēloties EKOenerģiju, mēs radām iespēju dabai saņemt kompensāciju par mūsdienu dzīvesveida radīto slogu: no katras pārdotās megavatstundas daļa naudas tiek iemaksāta EKOenerģijas klimata fondā, bet no saražotās hidroelektroenerģijas – EKOenerģijas vides fondā. Šie līdzekļi tālāk tiek investēti atjaunīgās enerģijas projektos visā pasaulē, kā arī zivju nārsta vietu un upju atjaunošanas projektos un zivju ceļu izbūvē Latvijā un kaimiņvalstīs. Tā piemēram, Latvijas Dabas fonds par EKOenerģijas vides fonda līdzek-

ļiem palīdzēs atjaunot Salacas kreisā krasta pieteku Noriņū.

Latvijā EKOenerģijas marķējuma ieviešanu pārbauda trīs vides nevalstiskās organizācijas – Latvijas Dabas fonds, biedrība "Latvijas Zaļā kustība" un biedrība "Zaļā Brīvība", kuras arī nodrošina Latvijas pārstāvniecību starptautiskajā EKOenerģijas organizācijā. Māsaimniecības Latvijā šobrīd var iegādāties EKOenerģiju uzņēmumā "Baltcom". Savukārt, EKOenerģijas lietošanā ieinteresētos uzņēmumus aicinām griezties pie Prudentia Energy Markets.

Papildu informācija: www.ekoenergy.org/lv vai rakstiet ekoenergy@ldf.lv

AIZSARGĀJAMO DABAS TERITORIJU APSAIMNIEKOŠANA

Griezes dzīvotņu atjaunošana Dvietes palienē

ILZE PRIEDNIECE,
Latvijas Dabas fonds

Dvietes paliene – teritorija pie Dvietes un Ilūkstes upes ietekas Daugavā – ir viena no nozīmīgākajām griezes ligzdošanas vietām valstī, taču griezei piemērotās dzīvotnes dabas parkā, līdzīgi kā citur Latvijā, arī tajā ir apdraudētas agrāk veiktās meliorācijas un pļavu pamešanas dēļ. Grieze Latvijā vēl ir salīdzinoši bieži sastopama, taču Eiropā kopumā apdraudēta.

Lai atjaunotu griezes ligzdošanas biotopus Dvietes palienes visvairāk aizaugšajā daļā, Latvijas Dabas fonds sadarbībā ar vairākām citām organizācijām un Ilūkstes novada pašvaldību īsteno ES LIFE+ un Latvijas Vides aizsardzības fonda finansēto projektu "Griezes biotopu atjaunošana Natura 2000 teritorijā Dvietes palienē". Lai atjaunotu griezei nepieciešamās dzīvotnes, piecu gadu laikā projekta ietvaros dabiskajā gultnē tiks atgriezts agrāk iztaisnots upes posms aptuveni 2,3 kilometru garumā, atjaunojot dabisko palu režīmu un aizkavējot pļavu aizaugšanu. Hidroloģiskā režīma un kļaju palienes zālāju atjaunošana, izcērtot saaugušos kokus un krūmus, palīdzēs ar laiku atjaunot arī Dvietes palienes vēsturisko ainavu. Atjaunotajās palienes pļavās ierīkotas savvaļas liellopu un zirgu ganības, šie dzīvnieki

Aivara Petriņa foto

Grieze.

Edmunds Račinskis foto

Ganības Dvietes palienē.

palīdzēs arī turpmāk uzturēt palienes pļavas putniem piemērotā stāvoklī.

Projekta laikā no krūmiem un kokiem ir atbrīvoti vairāk nekā 90 ha palienes zālāju un ierīkotas ganības 113 ha platībā. Vietās, kur aizaugums bija vislielākais, ganāmpulks nespēj pietiekami ātri ierīkot koku un krūmu atvašņu ataugšanu, tādēļ tur tiek veikta celmu frēzēšana. Ik rudenī Dvietes palienē no-

tikušas arī krūmu ciršanas talkas, kurās piedalās gan vietējie iedzīvotāji, gan interesenti no citiem Latvijas novadiem.

Visā projekta gaitā notiek arī griežu uzskaites un pazemes ūdens līmeņa mērījumi, veikta palienes aerofotografēšana. Balstoties uz aerofotografēšanas datiem, izstrādāta metodika griezei piemērotu dzīvotņu modelēšanai, ko iespējams izmantot arī citās vietās.

DABAS INTERESES TAUTSAIMNIECĪBĀ

Daba naudas izteiksmē

RITA JAKOVĻEVA,
projekts "LIFE ekosistēmu pakalpojumi"

Viens no faktoriem, kas nodrošina mūsu gadsimta ekonomisko un tehnoloģisko attīstību, ir dabas vērtības, bez kurām mēs nevarētu pastāvēt. Ja mums nebūtu gaisa, ko elpot, dzeramā ūdens un pārtikas, tautsaimniecības attīstība ne tikai kļūtu mazsvarīga, tā vienkārši nebūtu iespējama.

Pēc Starptautiskās dabas aizsardzības savienības (IUCN) aplēsēm, dabas kapitāla krājumi, piemēram, meži, tīra ūdens un zivju resursi, nodrošina mums preces un pakalpojumus, kuru vērtība sasniedz pat 125 triljonus dolāru gadā.

Diemžēl aprēķini tāpat liecina, ka degradētu dabas resursu dēļ mēs ik gadu zaudējam ekosistēmu preces un pakalpojumus 4,3 līdz 20,2 triljonu dolāru vērtībā, tātad līdz pat ses-

tajai daļai no tā, ko daba mums sniedz. To apzīnoties, pieaug nepieciešamība dabas resursus un to pakalpojumus novērtēt arī ekonomiskās kategorijās.

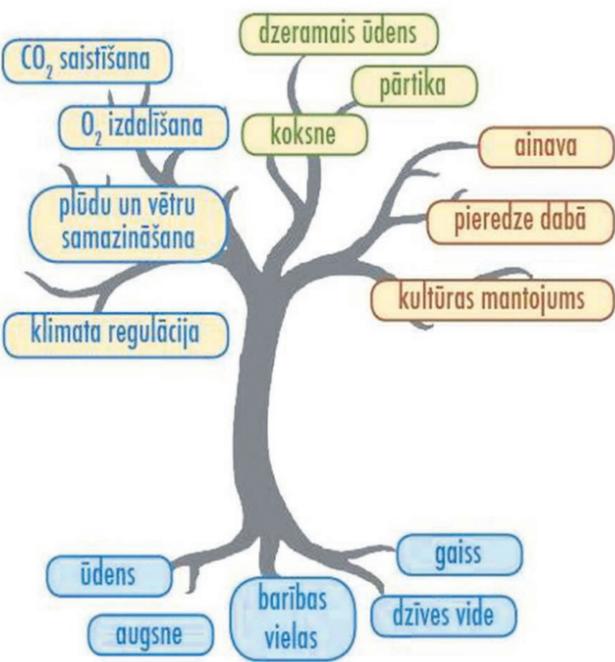
Protams, nav viegli izrēķināt, kad mežizstrāde vai fermas ierīkošana ir tā vērtā, lai atteiktos no ekosistēmu pakalpojumiem, kurus sniedz dzīvs, augošs mežs, ja tajos pašos eiro, kuros novērtējam koksnes vērtību, neaprēķinām tā dabas un vides vērtību.

Latvijas situācija

Šobrīd Latvijā ekosistēmu nozīme tiek vērtēta galvenokārt no dabas daudzveidības viedokļa: jo teritorijai augstāka bioloģiskā nozīmība, jo vērtīgāka tā ir. Tomēr ekosistēmas ar mazāku bioloģisko vērtību nereti nodrošina citas ļoti svarīgas funkcijas, kas ir būtiskas cilvēku labklājībai un veselībai. Ja šie procesi tiek izjaukti, pieaug plūdu risks, degra-

dējas vēsturiskā ainava, palielinās piesārņojuma līmenis, rodas lielāki riski cilvēku drošībai, veselībai un ekonomikai. Lemjot par ekosistēmas saimniecisku izmantošanu, kurā no dabas viedokļa nav "nekā īpaša", mēs nereti ignorējam tās faktisko vērtību. Rezultāts? – iznīcinātas vai degradētas ekosistēmas un lielākas izmaksas, lai nodrošinātu to pašu rezultātu, ko iepriekš sniedza dabiskā vide.

2014. gadā Latvijā uzsāks Eiropas Savienības LIFE+ programmas finansēts projekts "LIFE Ekosistēmu pakalpojumi". Tas ir viens no pirmajiem mēģinājumiem Latvijā sākt ekosistēmu pakalpojumu metodes izpēti un izmantošanu. Īstenojot ekosistēmu un to pakalpojumu novērtēšanu, tiks izstrādāta jauna, Latvijas situācijai pielāgota metodika, kas ļaus sabalansēt piekrastes teritorijas ekonomiskās, sociālās un vides aizsardzības intereses un pieņemt ilgtspējīgus lēmumus teritoriju plānošanā nākotnē. Projekta mājas lapa: <http://ekosistemas.daba.gov.lv>

Ekosistēmu pakalpojumus mēs nemēģinām saņemt bez maksas.

Ir pierādīts, ka viens dabā investēts eiro atdod atpakaļ ieguvumus aptuveni 8 līdz 10 eiro apmērā.

DABAS VĒRTĪBU APSAIMNIEKOŠANA

Zaļināšanas prasības lauksaimniekiem

GUNTARS DAĢIS

No šā gada Eiropas Savienībā ir ieviests jauns maksājums par klimatu un videi draudzīgu lauksaimniecības praksi jeb zaļināšanas maksājums, kas piesaistīs vienotajiem platību maksājumiem. Lai tos saņemtu, lauksaimniekiem jāizpilda klimatam un videi labvēlīgās prasības: jānodrošina kultūraugu dažādošana, jāizveido un jāuztur ekoloģiski nozīmīgas platības un jāaizsargā ilggadīgie zālāji. Divas pirmās – kultūraugu dažādošana un ekoloģiski nozīmīgo platību uzturēšana – neattiecas uz bioloģiskajām saimniecībām un saimniecībām, kas atrodas pagastos, kuru teritorijās meži aizņem vairāk par 50%. Daudziem nāksies pārkārtot saimniecību un rēķināt, kurš no ekoloģiskās nozīmes pasākumiem ir ekonomiski izdevīgākais.

Līdz šim no lauksaimniekiem dzirdētas bažas, ka zaļināšanas prasības būs grūti izpildāmas daudzām saimniecībām arī dārgs pasākums, taču tikpat kā nav izskaidrojams, ar kādu mērķi tās ieviestas. Lauksaimniekiem, kuru saimniecības platība ir 10 – 30 hektāri aramzemes, jāaudzē vismaz divi kultūraugi. Turklāt galvenā kultūrauga platība nedrīkst aizņemt vairāk par 75% aramzemes platības. Ja aramzemes platība ir lielāka par 30 hektāriem, jāaudzē vismaz trīs kultūras, turklāt divas galvenās kultūras nedrīkst aizņemt vairāk par 95% aramzemes. Kultūraugu dažādošana neattiecas uz saimniecībām, kuru aramzemes platība ir mazāka par 10 hektāriem. Kultūraugu dažādošana ir augu sekas vienkāršots variants, kad vienā platībā

katru gadu tiek audzēta cita kultūra. Augu seka palīdz cīnīties ar nezālēm, kaitēkļiem un slimībām, kā arī saglabāt augsnes auglību. Latvijas Dabas fonda eksperts Andrejs Briedis skaidro, ka no dabas aizsardzības viedokļa kultūraugu dažādošana ir apsveicama, tomēr prasības saturs nevisos aspektos ir pārdomāts un rada jautājumus gan lauksaimniekiem, gan dabas sargiem. No lauksaimniekiem izskaidrojams viedoklis, ka nelielajām saimniecībām kultūraugu dažādošana ir dārga un sarežģīta, turklāt šis princips būtībā jau tiek ievērots, ja saimnieko, ievērojot augseku, un katru gadu maina platībā sējamās kultūras. Par ekoloģiski nozīmīgām platībām tiek uzskatīti dažādi ainavu elementi, piemēram, laukmalas, koku un krūmu grupas, dīķi, aizsargājami dižkoki, dižak-

meņi un alejas – platības, kurās cilvēks dabiskajos procesos iejaucas minimāli. Ekoloģiski nozīmīgas platības jāveido lauksaimniekam, kas saimnieko vairāk nekā 15 hektāros aramzemes un to platībām jāaizņem vismaz 5% no aramzemes platības. Par ekoloģiski nozīmīgām platībām tiek uzskatītas arī tās, kurās audzē slāpekli piesaistošus kultūraugus, piemēram, pupas, arī vasarājus ar stiebrzāļu pasēju, kā arī papuves un buferjoslas gar ūdeņiem. Saraksts, kādas platības tiek uzskatītas par ekoloģiski nozīmīgām, ir visai plašs, turklāt katram platību veidam ir sava vērtība prasību izpildes aprēķinam. No dabas aizsardzības viedokļa ekoloģiski nozīmīgās platības ir salīņas, kur dabā var patverties no cilvēka saimnieciskās darbības, un tās var dot zemes īpašniekam arī ekonomisku

labumu. Kā zināms, daudzām kultūrām būtiska ir apputeksnēšana, kas palielina ražu, un šīs dabiskās salas ir apputeksnētāju dzīves vietas. Tāpat tajās mītina kukaiņi, kas iznīcina kaitēkļus. Andrejs Briedis mudina ekoloģiski nozīmīgām platībām izvēlēties ainavu elementus: laukmalas, koku un krūmu grupas, dīķus, aizsargājamās dižkoku, dižakmeņus un alejas, un neizmantojot tajās augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslus. Ķīmikāliju lietošana var gan pasliktināt ūdens kvalitāti, gan apdraud apputeksnētājus un kaitēkļu iznīcinātājus. Ja saimniecība ekoloģiski nozīmīgajās platībās izvēlas audzēt tauriņziedus vai stiebrzāles pasējā vasarājiem, tad, lai saglabātu vietējos ģenētiskos resursus, ieteicams audzēt Latvijā izveidotas kultūraugu šķirnes.

Lauksaimniekiem jāņem vērā, ka nedrīkst uzart vai pārveidot ilggadīgos zālājus, kas atzīti par Eiropas nozīmes dzīvotnēm vai Eiropas nozīmes putnu dzīvotnēm. Šī prasība attiecas uz visām saimniecībām, – arī tām, kurās aramzemes ir mazāk par 10 ha un bioloģiskajām saimniecībām. Ekonomiskais ieguvums no zālājiem – Eiropas nozīmes dzīvotnēm, bieži vien ir mazāks, salīdzinot ar kultivēto zālāju. To galvenā vērtība ir cita – zālājos augošās un dzīvojošās sugas var iznīcināt ātri, zālāju uzarot, taču atjaunošanai vajadzīgi gadi. Runājot par ilggadīgo zālāju pļaušanu, A.Briedis arī atgādina, ka pļavas ieteicams pļaut no vidus vai vienās malās, vai pļaut pa daļām, tā dodot pļāvā dzīvojošajiem dzīvniekiem laikus patverties citviet.

DZĪVESVEIDS

Kā pazīt īstu bioloģisko pārtiku?

Reiņa Krastīņa foto

To, kas ir bioloģiskā un ekoloģiskā pārtika, nosaka konkrēti, stingri kritēriji.

BIOLOĢISKĀS LAUKSAIMNIECĪBAS ASOCIĀCIJA

Gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka ikdienā lieto bioloģisko pārtiku, turklāt tādos apjomos, kādi Latvijā nemaz netiek saražoti*. Taču lielākā daļa cilvēku precīzi nezina, kas ir bioloģiskā pārtika. Viens ir skaidrs – "bez ķīmijas", bet ko tas īsti nozīmē? Un galvenais jautājums – kā atrast veikalā, tirgū vai pie zemniekiem ekoproduktus, kas tādi ir arī ir pēc būtības?

To, kas ir bioloģiskā un ekoloģiskā pārtika, nosaka konkrēti, stingri kritēriji pretēji tādiem apzīmējumiem kā "dabiska", "bez konservantiem", "vietējā", "īsta", kuru lietošana netiek regulēta.

Bioloģisks vai ekoloģisks – tā ir garantija, ka šie produkti audzēti un ražoti saskaņā ar dabiskajiem augu, mājputnu un dzīvnieku augšanas procesiem, neizmantojot sintētiskus minerālmēslus, pesticīdus un antibiotikas. Bioloģiskās lauksaimniecības produkti nesatur ģenētiski modificētus organismus.

Kā pārliecināties, ka produkts patiešām ir bioloģisks vai ekoloģisks?

- uz produkta iepakojuma meklējiet Eiropas Savienības bioloģiskās lauksaimniecības marķējumu – zaļo ekolapiņu! Tā ir galvenais palīgs un ceļazīme, lai atrastu bioloģisku pārtiku.

Ar lapu jābūt marķētiem visiem fasētajiem bioloģiskajiem produktiem – gan Latvijas, gan ārvalstīs ražotiem. Tāpat šādam marķējumam jābūt atrodamam uz sveramo produktu fasējuma, piemēram, maisiem un kastēm.

Ja tās nav, tas var būt lauku produkts, Latvijā ražots produkts vai kāds cits vērtīgs un kvalitatīvs ēdiens, bet nesauksim to par bioloģisku.

Atcerieties – ar uzrakstu "ekoloģisks produkts" vien nepietiek!

- Ja ekolapiņas uz produkta nav, bet tirgotājs apgalvo, ka šie produkti ir ekoloģiski, nāc no bioloģiskas saimniecības, lūdziet uzrādīt saimniecības

Bioloģisks vai ekoloģisks – tā ir garantija, ka šie produkti audzēti un ražoti saskaņā ar dabiskajiem augu, mājputnu un dzīvnieku augšanas procesiem, neizmantojot sintētiskus minerālmēslus, pesticīdus un antibiotikas.

bioloģisko sertifikātu.

Protams, ja pazīstat zemnieku un uzticiaties, tad sertifikāts nav nepieciešams, taču jāatceras, ka tikai bioloģiskais sertifikāts ir droša garantija, ka produkts ir audzēts saskaņā ar bioloģiskās lauksaimniecības principiem.

- Ja vēlaties vēl precīzāk pārbaudīt, vai Latvijas audzētājs vai ražotājs ir bioloģiski sertificēts, kādu produktu grupu ražošanai piešķirts sertifikāts un vai nav bijuši pārkāpumi, meklējiet Pārtikas un veterinārā dienesta datu bāzē, kur ir pilns saraksts ar saimniecībām un pārstrādes uzņēmumiem, kā arī norādīts, ja atklāti kādi pārkāpumi un sertifikāta darbība apturēta.

Materiāls sagatavots kampanjas "BioLoģiski! Tīra pārtika cilvēkam un videi" ietvaros.

Vairāk informācijas: www.biologiski.lv

* Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācijas veikta aptauja 2014. gada novembrī.

ZEMES STUNDA 2015

28. martā – Zemes stunda

JĀNIS ROZĪTIS,
Pasaules Dabas fonds

Zemes stunda ir starptautiska vides aizsardzības kustība, kas aizsākās Austrālijā 2007. gadā.

Arī Latvijā Zemes stunda ir plaši svinēts notikums, kurā 2014. gadā piedalījās 44 pašvaldības, tostarp visas lielākās Latvijas pilsētas – Rīga, Daugavpils, Liepāja, Valmiera, Jūrmala, Jelgava, Ventspils, Jēkabpils un Rēzekne.

Šogad aicinām visus 28. martā no 20.30 līdz 21.30 izslēgt apgaismes objektus un, galvenais, ik dienas ievērot videi draudzīgus paradumus: siltināt māju un taupīt enerģiju, braukt ar sabiedrisko transportu un riteni. Ja braucat ar auto, izvēlieties ekonomisku mašīnu, kas patērē pēc iespējas mazāk degvielas. Izvēlieties vietējo, sezonai atbilstošu un ekoloģiski audzētu pārtiku!

Ielikums "Dabas Daudzveidības Avīze"

izdots ar Latvijas Vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu projekta "Četri tematiskie pielikumi laikrakstam "Latvijas Avīze" par dabas daudzveidību un tās saglabāšanu" ietvaros.

Projekta vadītāja un "Dabas Daudzveidības Avīzes"

redaktore: **Ilze Salna**

Tirāža: 21 000

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds sadarbībā

ar AS "Lauku Avīze" reklāmas aģentūru

Reģ. nr. 40008019379

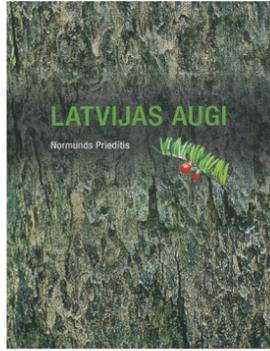
Dzirnavu iela 73-2, Rīga, LV-1011

www.ldf.lv

www.dabasdati.lv

Twitter: @ldf_lv

IESAKĀM LABAS GRĀMATAS

Iznākusi bioloģijas doktora Normunda Priedīša Latvijā sastopamo paparzaugu un sēklatu fotoenciklopēdija "Latvijas augi", kas izmantojama arī kā augu noteicējs. Krāšņajā, bagātīgi ilustrētajā grāmatā atrodams uzziņas par gandrīz visām aptuveni 1700 Latvijā līdz šim zināmajām augu sugām. Krāsainās augu fotogrāfijas kopā ar sugas aprakstu palīdzēs tās atpazīt dabā. Grāmatas sākumā ir gan auga daļu attēli, gan termiņu vārdnīca, kas ir lielisks

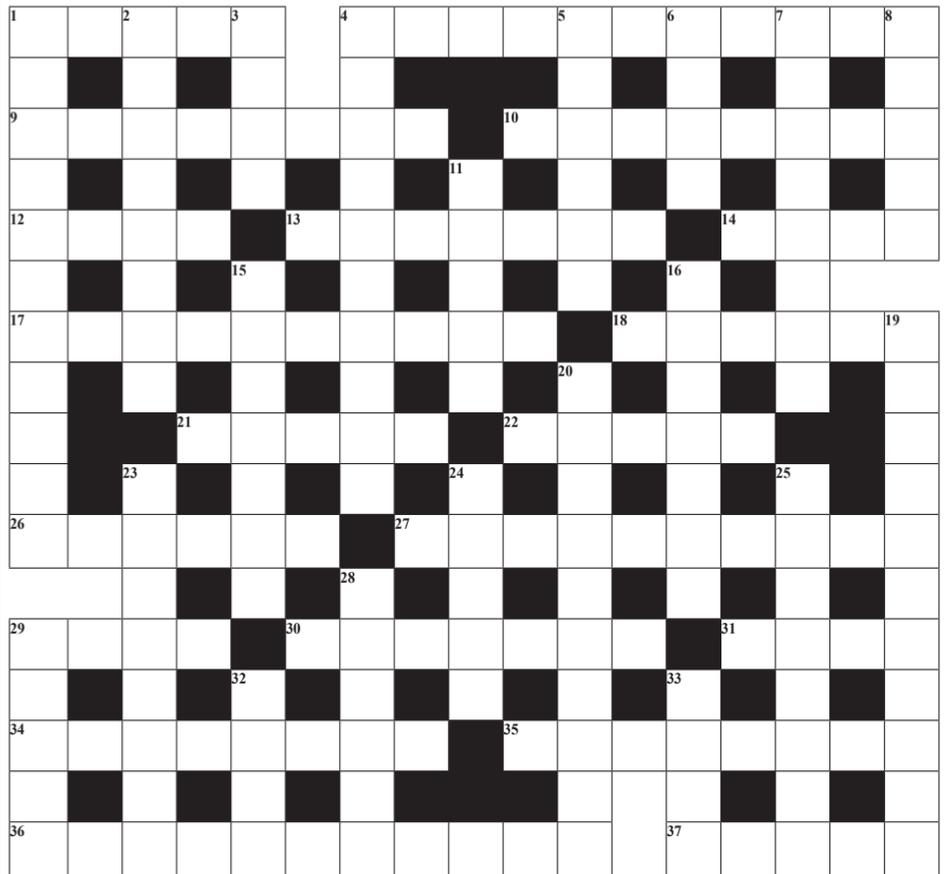
palīgs augu sugu noteikšanā, bet grāmatu noslēdz atsevišķa nodaļa par Latvijas veģetāciju. N. Priedītis, sadarbojoties gan ar Latvijas, gan ārzemju kolēģiem, ir gan enciklopēdijas tekstu, gan visu fotogrāfiju autors. Izdevējs: SIA "Gandrs"

Ko daba dod Lielbritānijai (What Nature does to Britain)

Lielbritānijai pieder lielas dabas bagātības, sākot no kūdras purviem un mežiem, kas palīdz nodrošināt

ūdens apgādi, un beidzot ar bitēm un augsni, kas ražo lielāko daļu pārtikas. Tīrs ūdens un pārtika šķiet pašsaprotamas lietas, taču mēs reti aizdomājamies, ka visu to mums dod daba. Patiesībā mēs gadiem esam postījuši sistēmas, kas ļāvušas mums dzīvot ar ilūziju, ka dzīve kļūst lētāka, pateicoties intensīvajai lauksaimniecībai, purvu nosusināšanai, mežu izciršanai un upju pārvēršanai kanālos. Kā nauda palīdz saglabāt un atjaunot ekosistēmas, no kurām esam atkarīgi, ja vien resursus tērējam saprātīgi? Grāmatas autors Tonijs Džunipers (*Tony Juniper*) savā jaunākajā darbā parāda, ka **veidi, kā apmierinām savas vajadzības, no ekonomikas viedokļa bieži ir nesaprātīgi**. Tonijs Džunipers ir neatkarīgs ilgtspējas un vides konsultants, arī Velsas prinča Starptautiskās ilgtspējas grupas īpašais padomnieks.

HORIZONTĀLI.

1. Parnadžu kārtas mājlopi. 4. Zīdītāju kārtā, pie kuras pieder eži, kurmji un cirši. 9. Visēdāju vaiboļu dzimta, kuras pārstāvju kāpurus dēvē par drātstārpiem. 10. Amariļu dzimtas iecienīti pavasara sīpolaugi. 12. Sulīgi daudzskēlu augļi. 13. Pludmale, pirmais sauszemes biotops jūras krastā. 14. Sausieņu meža augšanas apstākļu tips. 17. Čemurziežu dzimtas aizsargājami lakstaugi, kas reti sastopami sausās pļavās Gaujas ielejā tiešā upes tuvumā, pieupes krūmājos un smilšu sanemos. 18. Liepājas ezera ieteku Nīcas novadā. 21. Lašveidīgo kārtas saldūdens zivs. 22. Ūdeņu tuvumā sastopams lidojošs plēsīgs kukainis. 26. Cietas, adatveidīgas lapas. 27. Kukaiņu klases kārtā, kuras raksturīgākie pārstāvji ir zeltactiņas un skudrulaivas. 29. Akmeņplekstes. 30. Rīgas jūras līči reti sastopams delfīnu dzimtas dzīvnieks, ko dēvē arī par lielo jūrascūku. 31. Melnā bērzu piepe. 34. Floras veidotājelementi, kam veidojas vasas. 35. Ietekmē. 36. Lielākais augšdevona balto smilšakmeņu atsegums Latvijā, GNP teritorijā. 37. Sermuļu dzimtas dzīvnieki.

VERTIKĀLI.

1. Izmirusi adatādaņu klase. 2. Brazīlijas kopernīcija. 3. Nopļautu augu (zāles, āboliņa, vīķu) kops, ko tūlīt pēc pļaušanas izbaro dzīvniekiem. 4. Novārta malva. 5. Bioloģiski attīstoties sasniedz noteiktu brieduma pakāpi. 6. Akaroloģijas izpētes objekts. 7. Spīļastes. 8. Vidzemē – sirsenis, Kurzemē – staltbriedis. 11. Vienīgās indīgās cūskas Latvijā. 15. Ādas ragvielas veidojumi putniem. 16. Atbirzt, atdalīties. 19. Augu sugas, kas neatkarīgi no augu daudzuma nosaka fitocenozes pamatīpašības. 20. Pūkpīle. 23. Kurvjiežu dzimtas ārstniecības augs. 24. Mazs dzinējsuns ar īsu apmatojumu. 25. Bruņnesis. 28. Lapu sūnas, galvenās kūdras slāņa veidotājas purvos. 29. Alās dzīvojošs sermuļu dzimtas dzīvnieks. 32. Upēs nārstojošas caurceļotājas zivis. 33. Uz zemes ligzdojošs pūču dzimtas putns.

SASTĀDĪJIS Māris Cintītis

Latvijas
vides
aizsardzības
fonds

LATVIJAS AVĪZE